TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. liepos 26 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas – Direktyva 2008/115/EB – 11 straipsnio 2 dalis – Sprendimas dėl draudimo atvykti, priimtas prieš įsigaliojant direktyvai ir ilgesniam laikotarpiui, negu numatyta šioje direktyvoje – Draudimo atvykti laikotarpio pradžia“

Byloje C-225/16

dėl *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) 2016 m. kovo 29 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. balandžio 22 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamojoje byloje prieš

Mossa Ouhrami

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič (pranešėjas), antrosios kolegijos teisėjo pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininkas K. Lenaerts, teisėjai A. Prechal, C. Toader ir E. Jarašiūnas,

generalinė advokatė E. Sharpston,

kanclerė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. kovo 16 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— M. Ouhrami, atstovaujamo advokato S. J. van der Woude,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. S. Schillemans, M. Gijzen ir M. Bulterman,

— Danijos vyriausybės, atstovaujamos C. Thorning ir M. Wolff,

— Europos Komisijos, atstovaujamos C. Cattabriga ir R. Troosters,

— Šveicarijos vyriausybės, atstovaujamos C. Bichet,

susipažinęs su 2017 m. gegužės 18 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

* Proceso kalba: nyderlandų.

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, p. 98) 11 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant 1979 m. Alžyre gimusiam Mossa Ouhrami, kuris yra šios trečiosios šalies pilietis, iškeltą baudžiamąją bylą, nes jis gyveno Nyderlanduose 2011 ir 2012 m., nors žinojo, kad paskelbtas nepageidaujamu užsieniečiu pagal 2002 m. priimtą sprendimą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 2008/115 2, 4, 6, 10, 11 ir 14 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(2) 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d. Briuselio Europos Vadovų Taryba paragino suformuoti efektyvią išsiuntimo ir repatriacijos politiką, pagrįstą bendrais standartais, siekiant, kad su grąžintinais asmenimis būtų elgiamasi žmoniškai ir kad būtų gerbiamos jų pagrindinės teisės ir orumas.

<…>

(4) Turi būti nustatytos aiškios, suprantamos ir teisingos taisyklės siekiant sukurti efektyvią grąžinimo politiką kaip privalomą gerai veikiančios migracijos politikos elementą.

<…>

(6) Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad neteisėtas trečiųjų šalių piliečių buvimas būtų nutrauktas vadovaujantis teisinga ir aiškia tvarka. Pagal bendruosius ES teisės principus sprendimai pagal šią direktyvą turėtų būti priimami dėl kiekvieno konkretaus atvejo atskirai ir vadovaujantis objektyviais kriterijais, t. y. nagrinėjant turėtų būti atsižvelgiama ne vien į neteisėto buvimo faktą. Naudodamos standartines sprendimų, susijusių su grąžinimu, t. y. sprendimų grąžinti ir, jei priimama, sprendimų uždrausti atvykti ir sprendimų dėl išsiuntimo, formas, valstybės narės turėtų atsižvelgti į tą principą ir visapusiškai laikytis visų taikytinų šios direktyvos nuostatų.

<…>

(10) Kai nėra pagrindo manyti, kad tai galėtų pakenkti grąžinimo procedūros tikslui, savanoriškam grįžimui turėtų būti suteikiama pirmenybė priverstinio grąžinimo atžvilgiu ir turėtų būti suteikiamas laikotarpis savanoriškai išvykti. <…>

(11) Turėtų būti nustatytos bendros minimalios teisinės apsaugos priemonės, taikomos sprendimams, susijusiems su grąžinimu, siekiant užtikrinti efektyvią atitinkamų asmenų interesų apsaugą. <…>

<…>

(14) Nacionalinėms priemonėms, susijusioms su grąžinimu, turėtų būti suteiktas poveikis Europos mastu nustatant draudimą atvykti, kuriuo uždraudžiama atvykti į visų valstybių narių teritoriją ir būti joje. Draudimo atvykti laikotarpis turėtų būti nustatomas kiekvienu atveju tinkamai atsižvelgiant į visas susijusias aplinkybes ir paprastai neturėtų būti ilgesnis nei penkeri metai.

Ypa[č] turėtų būti atsižvelgiama į tuos atvejus, kai dėl atitinkamo trečiosios šalies piliečio jau priimtas daugiau kaip vienas sprendimas grąžinti ar duotas įsakymas išsiųsti, ar kad atitinkamas trečiosios šalies pilietis atvyko į valstybės narės teritoriją draudimo atvykti laikotarpiu.“

4 Direktyvos 2008/115 1 straipsnyje „Objektas“ numatyta:

„Šia direktyva nustatomi bendri standartai ir tvarka, taikomi valstybėse narėse, grąžinant neteisėtai esančius trečiųjų šalių piliečius, remiantis pagrindinėmis teisėmis kaip [Sąjungos] ir tarptautinės teisės bendraisiais principais, įskaitant pabėgėlių apsaugos ir žmogaus teisių reikalavimus.“

5 Šios direktyvos 3 straipsnyje „Sąvokų apibrėžtys“ nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

<…>

2) „neteisėtas buvimas“ – trečiosios šalies piliečio, kuris, neatitinka arba nebeatitinka Šengeno sienų kodekso 5 straipsnyje nustatytų atvykimo sąlygų ar kitų atvykimo, buvimo ar gyvenimo toje valstybėje narėje sąlygų, buvimas valstybės narės teritorijoje;

3) „grąžinimas“ – trečiosios šalies piliečio grįžimo procesas – savanoriškai vykdant prievolę grįžti arba priverstinai – į:

— asmens kilmės šalį, arba

— tranzito šalį pagal Bendrijos ar dvišalius readmisijos susitarimus ar kitas nuostatas, arba

— kitą trečiąją šalį, į kurią atitinkamas trečiosios šalies pilietis savanoriškai nusprendžia grįžti ir į kurią jis būtų priimtas;

4) „sprendimas grąžinti“ – administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, kuriuo konstatuojama arba paskelbiama, kad trečiosios šalies piliečio buvimas yra neteisėtas, ir nustatoma ar nurodoma prievolė grįžti;

5) „išsiuntimas“ – priverstinis prievolės grįžti įvykdymas, tai yra fizinis išvežimas iš valstybės narės;

6) „draudimas atvykti“ – administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, uždraudžiantis nustatytą laiką atvykti į valstybių narių teritoriją ir būti joje, priimamas kartu su sprendimu grąžinti;

<…>

8) „savanoriškas išvykimas“ – prievolės grįžti įvykdymas per sprendime grąžinti tam tikslui nustatytą laikotarpį;

<…>“

6 Direktyvos 2008/115 6 straipsnyje „Sprendimas grąžinti“ numatyta:

„1. Valstybės narės priima sprendimą grąžinti kiekvieno trečiosios šalies piliečio, neteisėtai esančio jų teritorijoje, atžvilgiu, nepažeisdamos 2–5 dalyse nurodytų išimčių.

<…>

6. Šia direktyva valstybėms narėms neužkertamas kelias vienu administraciniu ar teismo sprendimu ar aktu priimti sprendimą užbaigti teisėtą buvimą kartu su sprendimu grąžinti ir (arba) sprendimu dėl išsiuntimo ir (arba) sprendimu uždrausti atvykti, kaip tai numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nepažeidžiant III skyriuje numatytų procesinės apsaugos priemonių arba kitų [Sąjungos] ir nacionalinėje teisėje numatytų atitinkamų nuostatų.“

7 Šios direktyvos 7 straipsnyje „Savanoriškas išvykimas“ nustatyta:

„1. Sprendime grąžinti numatomas atitinkamas laikotarpis savanoriškai išvykti, trunkantis nuo septynių iki trisdešimties dienų, nepažeidžiant 2 ir 4 dalyse nurodytų išimčių. <…>

<…>

2. Valstybės narės atitinkamam laikotarpiui prireikus pratęsia savanoriško išvykimo laikotarpį, kiekvienu atveju atsižvelgdamos į atskiro atvejo konkrečias aplinkybes, pavyzdžiui, buvimo trukmę, ar yra mokyklą lankančių vaikų ir ar esama kitų šeimos bei socialinių ryšių.

<…>

4. Jeigu esama pasislėpimo pavojaus, arba jei prašymas dėl teisėto buvimo buvo atmestas, kaip akivaizdžiai nepagrįstas ar melagingas, arba jei suinteresuotas asmuo kelia pavojų viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar nacionaliniam saugumui, valstybės narės gali nesuteikti laikotarpio savanoriškai išvykti arba gali suteikti trumpesnį nei septynių dienų laikotarpį.“

8 Minėtos direktyvos 8 straipsnyje „Išsiuntimas“ numatyta:

„1. Valstybės narės imasi visų būtinų priemonių, kad įvykdytų sprendimą grąžinti, jei nebuvo suteiktas laikotarpis savanoriškai išvykti pagal 7 straipsnio 4 dalį arba jei nebuvo laikomasi įpareigojimo grįžti per savanoriško išvykimo laikotarpį, numatytą pagal 7 straipsnį.

<…>

3. Valstybės narės gali priimti atskirą administracinį ar teismo sprendimą arba aktą, nurodantį išsiųsti.

<…>“

9 Šios direktyvos 11 straipsnyje „Draudimas atvykti“ nustatyta:

„1. Sprendimai grąžinti priimami kartu su draudimu atvykti:

a) jei laikotarpis savanoriškai išvykti nebuvo suteiktas; arba

b) jei prievolė grįžti nebuvo įvykdyta.

Kitais atvejais sprendimai grąžinti gali būti priimami kartu su draudimu atvykti.

2. Draudimo atvykti trukmė nustatoma kiekvienu atveju tinkamai atsižvelgiant į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes ir iš esmės neviršija penkerių metų. Ji vis dėlto gali viršyti penkerius metus, jei trečiosios šalies pilietis kelia rimtą grėsmę viešajai tvarkai, valstybės saugumui ar nacionaliniam saugumui.

3. Valstybės narės apsvarsto, ar panaikinti arba sustabdyti draudimą atvykti tuo atveju, kai trečiosios šalies pilietis, kuriam taikomas draudimas atvykti, dėl kurio sprendimas priimtas pagal 1 dalies antrą pastraipą, gali įrodyti, kad jis išvyko iš valstybės narės teritorijos visiškai laikydamasis sprendimo grąžinti.

<…>“

10 Direktyvos 2008/115 12 straipsnio „Forma“ 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta:

„Sprendimai grąžinti ir, jei tokie priimti, sprendimai uždrausti atvykti bei sprendimai dėl išsiuntimo priimami raštu pateikiant faktines ir teisines priežastis, taip pat informaciją apie galimas teisines teisių gynimo priemones.“

11 Pagal Direktyvos 2008/115 20 straipsnį valstybės narės užtikrina, kad įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini šiai direktyvai įgyvendinti, įsigaliotų ne vėliau kaip iki 2010 m. gruodžio 24 d.

Nyderlandų teisė

12 Pagal 2000 m. galiojusios redakcijos *Vreemdelingenwet 2000* (2000 m. Užsieniečių įstatymas, toliau – *Vw*) 67 straipsnio 1 dalį užsienietis gali būti paskelbiamas nepageidaujamu:

„a) jeigu jis Nyderlanduose gyvena neteisėtai ir pakartotinai atliko pagal šį įstatymą baustinas veikas;

b) jei įsiteisėjusiu nuosprendžiu jis buvo nuteistas už nusikaltimus, už kuriuos numatyta mažiausiai trejų metų laisvės atėmimo bausmė;

c) jis kelia grėsmę viešajai tvarkai arba nacionaliniam saugumui;

d) pagal atitinkamą sutartį arba

e) atsižvelgiant į Nyderlandų tarptautinių santykių interesus.“

13 Pagal 2002 m. galiojusios redakcijos *Vw* 68 straipsnį užsieniečio prašymu sprendimas paskelbti jį nepageidaujamu panaikinamas, jeigu jis nepertraukiamą dešimties metų laikotarpį gyveno ne Nyderlanduose ir šiuo laikotarpiu neatsirado nė vieno iš *Vw* 67 straipsnio 1 dalyje numatytų pagrindų.

14 Paskui *Vw* buvo iš dalies pakeistas siekiant perkelti Direktyvą 2008/115.

15 Remiantis šiuo metu galiojančios redakcijos *Vw* 61 straipsnio 1 dalimi, užsienietis, kuris Nyderlanduose yra neteisėtai arba jau neteisėtai, turi savo iniciatyva iš Nyderlandų išvykti per šio įstatymo 62 straipsnyje, kurio 1 ir 2 dalimis perkeliamos Direktyvos 2008/115 7 straipsnio 1 ir 4 dalys, nustatytą terminą.

16 *Vw* 66a straipsnio, kuriuo perkeliama Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 2 dalis, 1 dalyje numatyta, kad dėl užsieniečio, kuris savanoriškai neišvyko iš Nyderlandų per nustatytą terminą, priimamas sprendimas uždrausti atvykti.

17 Pagal *Vw* 66a straipsnio 4 dalį draudimas atvykti nustatomas apibrėžtam laikotarpiui, daugiausia penkeriems metams, nebent užsienietis kelia didelį pavojų viešajai tvarkai, visuomenės arba nacionaliniam saugumui. Šis laikotarpis skaičiuojamas nuo datos, kai trečiosios šalies pilietis faktiškai išvyko iš Nyderlandų.

18 Pagal *Vw* 66a straipsnio 7 dalį užsienietis, kuriam galioja draudimas atvykti, jokiu atveju negali teisėtai būti Nyderlanduose, jeigu:

„a) įsiteisėjusiu nuosprendžiu jis buvo nuteistas už nusikaltimus, už kuriuos numatyta mažiausiai trejų metų laisvės atėmimo bausmė;

b) jis kelia grėsmę viešajai tvarkai arba nacionaliniam saugumui;

c) jis kelia didelį pavojų, kaip tai suprantama pagal 4 dalį; arba

d) bet koks jo buvimas turi būti uždraustas pagal sutartį arba Nyderlandų tarptautinių santykių interesais.“

19 Pagal pagrindinei bylai taikomo *Wetboek van Strafrecht* (Baudžiamasis kodeksas) 197 straipsnio redakciją, nustatytą 1984 m. kovo 10 d. įstatyme (*Stb.*, 1984, Nr. 91), užsieniečiui, kuris yra Nyderlanduose ir žino arba turi rimtų pagrindų numanyti, kad pagal įstatymo nuostatą jis paskelbtas nepageidaujamu, be kita ko, gali būti skirta daugiausia šešių mėnesių laisvės atėmimo bausmė.

20 Šiuo metu galiojančiame 197 straipsnyje, nustatytame 2011 m. gruodžio 15 d. įstatyme (*Stb.*, 2011, Nr. 663), numatyta, kad užsieniečiui, kuris yra Nyderlanduose ir žino arba turi rimtų pagrindų numanyti, kad pagal įstatymo nuostatą jis paskelbtas nepageidaujamu arba jam nustatytas draudimas atvykti pagal *Vw* 66a straipsnio 7 dalį, be kita ko, gali būti skirta iki šešių mėnesių trukmės laisvės atėmimo bausmė.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

21 2002 m. spalio 22 d. *Minister voor Vreemdelingenzaken en Immigratie* (užsieniečių reikalų ir imigracijos ministras, Nyderlandai) sprendimu M. Ouhrami paskelbtas nepageidaujamu. Šiame sprendime minėtas ministras konstatavo, kad M. Ouhrami 2000–2002 m. penkis kartus nuteistas baudžiamojo teismo paskiriant iš viso daugiau kaip trylikos mėnesių laisvės atėmimo bausmes už vagystę sunkinančiomis aplinkybėmis, vogtų daiktų slėpimą ir stiprių narkotikų turėjimą. Tuo remdamasis užsieniečių reikalų ir imigracijos ministras konstatavo, kad M. Ouhrami kelia pavojų viešajai tvarkai, todėl paskelbė suinteresuotąjį asmenį nepageidaujamu. Taigi M. Ouhrami atsirado pareiga, pirma, išvykti iš Nyderlandų, kurios neįvykdęs jis galėjo būti išsiųstas, ir, antra, dešimt metų iš eilės gyventi ne Nyderlanduose, nes jis buvo paskelbtas nepageidaujamu, be kita ko, dėl nusikaltimo, susijusio su narkotikais. Šis dešimties metų terminas pagal sprendimą turėjo prasidėti, kai M. Ouhrami faktiškai išvyko iš Nyderlandų.

22 Sprendimas paskelbti nepageidaujamu M. Ouhrami buvo įteiktas 2003 m. balandžio 17 d. Kadangi nebuvo apskųstas, šis sprendimas įsigaliojo 2003 m. gegužės 15 d. Tačiau M. Ouhrami neišvyko iš Nyderlandų, tvirtindamas, kad neturi reikalaujamų kelionės dokumentų.

23 2011 ir 2012 m. septynis kartus buvo konstatuota, kad M. Ouhrami, pažeisdamas šį sprendimą, buvo Amsterdame (Nyderlandai), nors žinojo, kad paskelbtas nepageidaujamu ir kad šis nusikaltimas baudžiamas pagal Baudžiamojo kodekso 197 straipsnį.

24 M. Ouhrami, pirmosios instancijos teismo nuteistas už šias veikas laisvės atėmimo bausme, pateikė apeliacinį skundą *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas, Nyderlandai); jame tvirtino, kad tokios bausmės skyrimas pažeidė Direktyvą 2008/115, nes joje numatyta procedūra nebuvo atlikta iki galo.

25 *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas) konstatavo, kad besąlyginės laisvės atėmimo bausmės skyrimas nepageidaujamu paskelbtam trečiosios šalies piliečiui, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 1 dalį, kuris, neturėdamas svarbių pagrindų negrįžti, neteisėtai yra Nyderlanduose, prieštarauja šiai direktyvai, jeigu dar neįvykdyti direktyvoje nustatyti grąžinimo procedūros etapai. Šios bausmės skyrimas negali trukdyti pasiekti šia direktyva siekiamą tikslą suformuoti efektyvią valstybėje narėje neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių išsiuntimo politiką.

26 Dėl to šis teismas nusprendė, kad šioje byloje buvo įvykdyta visa grąžinimo procedūra. Šiuo klausimu jis nurodė:

— *Dienst Terugkeer en Vertrek* (Grąžinimo ir išsiuntimo tarnyba, Nyderlandai) 26 kartus buvo susitikusi pasikalbėti su M. Ouhrami dėl jo grąžinimo,

— M. Ouhrami buvo daug kartų pristatytas į Alžyro, Maroko ir Tuniso institucijas, bet nė viena šių šalių nepateikė teigiamų atsakymų,

— Interpolas atliko daug tyrimų, pirmiausia susijusių su skaitmeniniais pirštų antspaudais,

— buvo bandyta atlikti suinteresuotojo asmens lingvistinę analizę,

— buvo atliktos visos Grąžinimo ir išsiuntimo tarnybos nustatytos išsiuntimo procedūros,

— vis dėlto atlikus šiuos veiksmus M. Ouhrami nebuvo išsiųstas, nes atsisakė bendradarbiauti.

27 Tuo remdamasis *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas) nusprendė, kad kompetentingos institucijos ėmėsi pakankamų pastangų nustatyti M. Ouhrami tapatybę ir išsiųsti jį į kilmės šalį. Todėl šis teismas nusprendė, kad šioje byloje grąžinimo procedūra turi būti laikoma įvykdyta, todėl laisvės atėmimo bausmės skyrimas dėl nurodytų veiksmų neprieštarauja Direktyvai 2008/115. Atmetęs M. Ouhrami argumentus minėtas teismas jį nuteisė dviejų mėnesių laisvės atėmimo bausme.

28 M. Ouhrami pateikė kasacinį skundą *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis teismas).

29 Savo kasaciniame skunde M. Ouhrami neginčija *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas) išvados, kad šioje byloje nebuvo visiškai įvykdyta Direktyvoje 2008/115 numatyta grąžinimo procedūra. Tačiau jis kaltina šį teismą, kad jį neteisingai nuteisė, nes 2002 m. spalio 22 d. sprendimas, kuriuo jis paskelbtas nepageidaujamu, kaip jis mano, neturėjo teisinių pasekmių, kai susiklostė pagrindinės bylos faktinės aplinkybės. Šiuo klausimu M. Ouhrami tvirtina, kad šis sprendimas turi būti prilyginamas sprendimui uždrausti atvykti, kuris įsigalioja nuo priėmimo arba vėliau, kai jis apie jį sužinojo, ir kad, remiantis Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 2 dalimi, šis draudimas šiuo atveju negalėjo viršyti penkerių metų, nes jis negaliojo 2011 ir 2012 m.

30 *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) pažymi, kad, remiantis jo paties suformuota jurisprudencija, iš 2013 m. rugsėjo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Filev ir Osmani* (C-297/12, EU:C:2013:569) galima daryti išvadą, kad sprendimas paskelbti nepageidaujamu, priimtas prieš Direktyvos 2008/115 įsigaliojimo datą arba pasibaigus jos perkėlimo terminui, turi būti prilyginamas draudimui atvykti, kaip jis suprantamas pagal šios direktyvos 3 straipsnio 6 punktą. Taigi pasibaigus šiam terminui šiam sprendimui iš principo taikoma minėtos direktyvos 11 straipsnio 2 dalyje nustatyta maksimalios penkerių metų trukmės sąlyga. Dėl šio prilyginimo kyla klausimas, kada prasideda draudimo atvykti laikotarpis.

31 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Baudžiamojo kodekso 197 straipsnį redakciją, taikomą pagrindinėje byloje, sprendimo grąžinti nevykdymas savaime nebaudžiamas, bet baudžiamas buvimas Nyderlanduose, kai susijęs užsienietis žino arba turi rimtų pagrindų numanyti, kad jis paskelbtas nepageidaujamu.

32 Tokiomis aplinkybėmis *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar direktyvos [2008/115] 11 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad joje nurodytas penkerių metų laikotarpis skaičiuojamas:
   a) nuo momento, kai priimtas sprendimas dėl draudimo atvykti (arba atgaline data jam prilyginamas sprendimas pripažinti asmenį nepageidaujamu); arba
   b) nuo datos, kai atitinkamas asmuo (reziumuojant) faktiškai išvyko iš Europos Sąjungos valstybių narių; arba
   c) nuo bet kurio kito momento?

2. Ar direktyvos [2008/115] 11 straipsnio 2 dalis, atsižvelgiant į pereinamojo laikotarpio teisės normų taikymą, turi būti aiškinama taip, kad dėl šios nuostatos iki šios direktyvos įsigaliojimo priimti sprendimai, kurių teisinė pasekmė yra ta, kad adresatas turi dešimt metų iš eilės nebūti Nyderlanduose, ir, atsižvelgiant į atitinkamas individualaus atvejo aplinkybes, nustatomas draudimas atvykti, taip pat kuriuos buvo galima apskųsti, nebekelia teisinių pasekmių, jeigu šio įpareigojimo trukmė tuo metu, kai ši direktyva turėjo būti perkelta, arba tuo metu, kai buvo konstatuota, kad šio sprendimo adresatas yra Nyderlanduose, buvo ilgesnė už nurodytąją šioje nuostatoje?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

33 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmuoju klausimu iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje numatytas draudimo atvykti laikotarpis, kuris iš principo neviršija penkerių metų, turi būti skaičiuojamas nuo šio draudimo atvykti priėmimo datos arba nuo datos, kai suinteresuotasis asmuo faktiškai išvyko iš valstybių narių teritorijos, arba nuo bet kokios kitos datos.

34 Šis klausimas kyla nagrinėjant pagrindinę bylą dėl sprendimo, kuris buvo priimtas prieš pasibaigiant Direktyvos 2008/115 perkėlimo terminui ir kuriuo M. Ouhrami buvo paskelbtas nepageidaujamu, nes dėl šio sprendimo suinteresuotajam atsirado pareiga, pirma, išvykti iš Nyderlandų ir, antra, nebūti šioje valstybėje narėje dešimt metų iš eilės. Neginčijama, kad priėmus minėtą sprendimą M. Ouhrami niekada neišvyko iš Nyderlandų ir kad pasibaigus šiam perkėlimo terminui jis buvo nuteistas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose laisvės atėmimo bausme už to paties sprendimo nevykdymą.

35 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas konstatavo, jog Direktyva 2008/115 taikoma sprendimų uždrausti atvykti, priimtų pagal nacionalines nuostatas, galiojusias iki šios direktyvos taikymo atitinkamoje valstybėje narėje pradžios, pasekmėms, kurių atsiranda po šios datos. Nors šioje direktyvoje nėra jokios nuostatos, kurioje numatoma pereinamojo laikotarpio tvarka sprendimams uždrausti atvykti, priimtiems prieš tai, kai ji buvo taikoma, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad, išskyrus išimtį, nauja taisyklė iš karto taikoma būsimoms situacijos, atsiradusios galiojant senoms taisyklėms, pasekmėms (šiuo klausimu žr. 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Filev ir Osmani*, C-297/12, EU:C:2013:569, 39–41 punktus).

36 Iš to matyti, kad Direktyvos 2008/115 nuostatos taikomos sprendimui uždrausti atvykti, kuris nagrinėjamas pagrindinėje byloje.

37 Pagal Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 2 dalį draudimo atvykti trukmė nustatoma kiekvienu atveju tinkamai atsižvelgiant į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes ir iš esmės neviršija penkerių metų. Ji vis dėlto gali viršyti penkerius metus, jei trečiosios šalies pilietis kelia rimtą grėsmę viešajai tvarkai, valstybės ar nacionaliniam saugumui.

38 Aiškinant šią nuostatą pirmiausia reikia priminti, kad iš vienodo Sąjungos teisės taikymo ir lygybės principų reikalavimų matyti, kad kai šios teisės nuostatoje aiškiai nedaroma nuorodos į valstybių narių teisę norint nustatyti šios nuostatos prasmę ir apimtį, jos reikšmė visoje Sąjungoje paprastai turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir nagrinėjamu teisės aktu siekiamą tikslą (pagal analogiją žr. 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Kozłowski*, C-66/08, EU:C:2008:437, 42 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).

39 Iš Direktyvos 2008/115 14 konstatuojamosios dalies matyti, kad draudimas atvykti, kuriuo uždraudžiama atvykti į visų valstybių narių teritoriją ir būti joje, tikslas yra nacionalinėms grąžinimo priemonėms suteikti poveikį Europos mastu.

40 Nors Direktyvoje 2008/115 aiškiai nenustatyta momento, nuo kurio turi būti skaičiuojama draudimo atvykti trukmė, iš jo tikslo ir, kalbant bendriau, iš šios direktyvos tikslo, kurį sudaro bendrų normų ir procedūrų nustatymas siekiant užtikrinti veiksmingą neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimą laikantis jų pagrindinių teisių, ir to, kad nėra nuorodos į nacionalinę teisę, matyti, kad, priešingai Danijos vyriausybės teiginiams, šio momento nustatymas neturi būti paliktas kiekvienos valstybės narės diskrecijai.

41 Kaip savo išvados 49 punkte nurodė generalinė advokatė, jeigu būtų pripažinta, kad draudimų atvykti, pagrįstų Europos lygmeniu suderintų taisyklių rinkiniu, teisinės pasekmės atsiranda ir išnyksta skirtingomis datomis, kurios priklauso nuo valstybių narių pasirinkimo pagal jų nacionalinę teisę, tai trukdytų vykdyti Direktyvos 2008/115 ir tokių draudimų atvykti siekiamą tikslą.

42 Į klausimą, koks yra galutinis momentas, nuo kurio draudimas atvykti sukelia pasekmių ir nuo kurio turi būti skaičiuojama šio draudimo trukmė, reikia atsakyti atsižvelgiant į Direktyvos 2008/115 tekstą, sistemą ir tikslą.

43 Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 6 punkte „draudimas atvykti“ apibrėžiamas kaip „administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, uždraudžiantis nustatytą laiką atvykti į valstybių narių teritoriją ir būti joje, priimamas kartu su sprendimu grąžinti“. Pastarasis sprendimas šios direktyvos 3 straipsnio 4 punkte apibrėžtas kaip „administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, kuriuo konstatuojama arba paskelbiama, kad trečiosios šalies piliečio buvimas yra neteisėtas, ir nustatoma ar nurodoma prievolė grįžti“.

44 Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad sprendimai grąžinti priimami kartu su draudimu atvykti, jei nesuteiktas laikotarpis savanoriškai išvykti arba neįvykdyta pareiga grįžti. Kitais atvejais sprendimai grąžinti gali būti priimami kartu su draudimu atvykti.

45 Iš šių nuostatų teksto ir sąvokos „draudimas atvykti“ vartojimo matyti, kad toks draudimas gali papildyti sprendimą grąžinti, nes juo suinteresuotajam asmeniui uždraudžiama nustatytą laikotarpį po jo „grąžinimo“, kurio sąvoka apibrėžiama Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 3 punkte, t. y. po jo išvykimo iš valstybių narių teritorijos, vėl atvykti į šią teritoriją ir joje būti. Taigi tokio draudimo veiksmingumą iš anksto lemia tai, kad suinteresuotasis asmuo išvyko iš minėtos teritorijos.

46 Tokią išvadą patvirtina Direktyvos 2008/115 sistema.

47 Šiuo klausimu svarbu nurodyti, kad iš šio sprendimo 43 ir 44 punktuose nurodytų nuostatų ir, be kita ko, iš šios direktyvos 6 konstatuojamosios dalies, 6 straipsnio 1 ir 6 dalių, 8 straipsnio 1 ir 3 dalių, 11 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos ir 12 straipsnio 1 dalies, matyti, kad šioje direktyvoje nustatytas aišku skirtumas tarp, pirma, sprendimo grąžinti ir galimo spendimo išsiųsti ir, antra, draudimo atvykti.

48 Taigi, remiantis Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 4 punktu ir 6 straipsnio 1 dalimi, būtent sprendimu grąžinti pirmasis suinteresuotojo asmens neteisėto buvimo laikotarpis pripažįstamas nelegaliu ir juo šiam asmeniui nustatoma pareiga grįžti. Pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalį ir, nepažeidžiant 7 straipsnio 4 dalyje numatytų išimčių, šiame sprendime nustatomas tinkamas terminas suinteresuotajam išvykti savanoriškai. Jeigu toks terminas nesuteiktas arba pareiga išvykti neįvykdyta per suteiktą terminą, valstybės narės pagal šios direktyvos 8 straipsnio 1 ir 3 dalis imasi visų priemonių, būtinų įgyvendinti sprendimą grąžinti ir prireikus priima sprendimą išsiųsti, t. y. sprendimą arba kitą aktą, administracinį arba teismo sprendimą, nurodantį įvykdyti pareigą grįžti.

49 Iš to matyti, kad iki savanoriško arba priverstinio pareigos grįžti įvykdymo ir kartu faktinio suinteresuotojo asmens grįžimo į savo kilmės, tranzito ar kitą trečiąją šalį momento, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 208/115 3 straipsnio 3 punktą, suinteresuotojo asmens neteisėtam buvimui taikomas sprendimas grąžinti, o ne draudimas atvykti, kuris sukelia pasekmių tik nuo šio momento uždraudžiant suinteresuotajam asmeniui per tam tikrą laikotarpį po jo grįžimo atvykti į valstybių narių teritoriją ir vėl joje būti.

50 Taigi, nors Direktyva 2008/115, remiantis jos 6 straipsnio 6 dalimi, valstybėms narėms suteikia galimybę kartu priimti sprendimą grąžinti ir draudimą atvykti, iš šios direktyvos sistemos aiškiai matyti, kad šie du sprendimai yra atskiri, nes pirmasis susijęs su pirminio neteisėto buvimo pasekmėmis, o antrasis – su galimu vėlesniu buvimu, kuris pripažįstamas neteisėtu.

51 Galimas draudimas atvykti yra priemonė, skirta padidinti Sąjungos grąžinimo politikos veiksmingumui, užtikrinant, kad tam tikrą laiką išsiųstas trečiosios šalies pilietis, kurio buvimas yra neteisėtas, negalės teisėtai grįžti į valstybių narių teritoriją.

52 Šiam Direktyvos 2008/115 11 straipsnio tikslui ir bendram šia direktyva siekiamam tikslui, primintam šio sprendimo 40 punkte, būtų pakenkta, jeigu tokio piliečio atsisakymas vykdyti pareigą grįžti ir bendradarbiauti per išsiuntimo procedūrą jam leistų visiškai arba iš dalies išvengti draudimo atvykti teisinių pasekmių, ir taip būtų, jeigu tokio draudimo atvykti laikotarpis galėtų prasidėti ir pasibaigti vykstant šiai procedūrai.

53 Iš Direktyvos 2008/115 teksto, sistemos ir tikslo matyti, kad draudimo atvykti laikotarpis prasideda tik nuo datos, kurią suinteresuotasis asmuo faktiškai išvyksta iš valstybių narių teritorijos.

54 Dėl klausimo, ar Direktyva 2008/15 esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, draudžia skirti laisvės atėmimo bausmę už sprendimo, pagal kurį suinteresuotasis asmuo paskelbtas nepageidaujamu ir kurio pasekmės paminėtos šio sprendimo 34 punkte, pažeidimą, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas konstatavo, jog valstybė narė neturėtų taikyti baudžiamosios teisės sankcijų už draudimo atvykti, kuris patenka į šios direktyvos taikymo sritį, pažeidimą, jei šio draudimo pasekmės nebeatitinka šios direktyvos 11 straipsnio (šiuo klausimu žr. 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Filev ir Osmani*, C-297/12, EU:C:2013:569, 37 punktą ir 2015 m. spalio 1 d. Sprendimo *Celaj*, C-290/14, EU:C:2015:640, 31 punktą).

55 Kadangi M. Ouhrami neišvyko iš Nyderlandų po to, kai buvo priimtas sprendimas paskelbti jį nepageidaujamu, todėl šiame sprendime nustatyta pareiga grįžti niekada nebuvo įvykdyta, suinteresuotojo asmens padėtis yra nelegali dėl pirminio neteisėto buvimo, o ne dėl vėlesnio neteisėto buvimo, kuris yra draudimo atvykti, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2008/115 11 straipsnį, pažeidimo pasekmė.

56 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, kaip matyti iš suformuotos jurisprudencijos, Direktyva 2008/115 draudžia valstybės narės teisės aktus, pagal kuriuos pirminis neteisėtas buvimas šalyje užkardomas baudžiamosios teisės sankcijomis ir leidžiama trečiosios šalies piliečiui skirti laisvės atėmimo bausmę, nors šiam piliečiui, kuris minėtos valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai ir nesutinka savanoriškai išvykti iš šios šalies teritorijos, nebuvo taikytos šios direktyvos 8 straipsnyje nustatytos priverstinės priemonės. Tačiau Teisingumo Teismas nurodė, kad minėta direktyva nedraudžia nacionalinės teisės aktų, leidžiančius įkalinti trečiosios šalies pilietį, kuriam buvo taikyta toje direktyvoje nustatyta grąžinimo procedūra ir kuris be pateisinamos priežasties negrįžti neteisėtai yra tos valstybės narės teritorijoje (šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Achughbabian*, C-329/11, EU:C:2011:807, 50 punktą ir 2016 m. birželio 7 d. Sprendimo *Affum*, C-47/15, EU:C:2016:408, 52 ir 54 punktus).

57 Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad, pirma, pagrindinėje byloje *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas) nusprendė, jog šiuo atveju grąžinimo procedūra gali būti laikoma įvykdyta, todėl laisvės atėmimo bausmės paskyrimas už pagrindinėje byloje nagrinėjamas veikas neprieštarauja Direktyvai 2008/115, ir, antra, ši išvada, iš kurios matyti, kad šiuo atveju įvykdytos pirmesniame punkte primintoje jurisprudencijoje nustatytos sąlygos, nebuvo ginčijama apeliaciniame skunde, pateiktame prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, ir tai vis dėlto turėtų patikrinti šis teismas.

58 Atsižvelgiant į tai, kas minėta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje numatytą draudimo atvykti laikotarpį, iš principo neviršijantį penkerių metų, reikia skaičiuoti nuo datos, kai suinteresuotasis asmuo faktiškai išvyko iš valstybių narių teritorijos.

Dėl antrojo klausimo

59 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodė, kad antrasis klausimas pateikiamas tik tuo atveju, jei Teisingumo Teismas į pirmąjį klausimą atsakytų taip, kad Direktyvos 2008/115 11 straipsnio 2 dalyje numatytas draudimo atvykti laikotarpis turi būti skaičiuojamas ne nuo datos, kai suinteresuotasis asmuo faktiškai išvyko iš valstybių narių teritorijos, o nuo ankstesnės datos, kaip antai šio draudimo priėmimo datos. Kaip savo išvados 64 punkte pabrėžė generalinė advokatė, tik tokiu atveju šis klausimas būtų reikšmingas priimant sprendimą pagrindinėje byloje.

60 Taigi atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį klausimą, nereikia atsakyti į antrąjį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

61 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 11 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje numatytas draudimo atvykti laikotarpis, kuris iš principo neviršija penkerių metų, turi būti skaičiuojamas nuo datos, kai suinteresuotasis asmuo faktiškai išvyko iš valstybių narių teritorijos.

Parašai.